

СВІТОГЛЯДНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ЯК ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧИМИЙ ФЕНОМЕН

Стаття присвячена аналізу проблеми формування світоглядної культури майбутніх учителів фізики як невід'ємного компоненту їх фундаментальної та професійної підготовки.

Ключові слова: науковий світогляд, світоглядна культура, фізична картина світу.

The article is devoted to problems of formation of the world outlook culture of the future teachers of physics as an integral component of their fundamental and professional training.

Key words: scientific outlook, mindset culture, scientific picture of the world (physics point of view).

Постановка проблеми. Підготовка висококваліфікованих фахівців була й залишається найважливішим завданням вітчизняної вищої школи, що приймає в свої стіни людей, які здавалося б, зробили свій життєвий вибір. Однак, як свідчать результати опитування, більше половини першокурсників мотивовані на вивчення лише певного кола предметів і мають дуже приблизні уявлення про майбутню професію, а то й зовсім заявляють про небажання в майбутньому працювати за фахом. Ця обставина ставить питання про необхідність професійного виховання майбутнього педагога як цілеспрямованого процесу управління розвитком особистості, створення належних умов для його самореалізації та професійного зростання, прилучення до професійних цінностей.

У сучасних умовах реформування вищої освіти в контексті європейських вимог, запровадження особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів на основі органічного поєднання принципів фундаменталізації, наступності й безперервності, гнучкості й варіативності навчання актуальною залишається проблема підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізики. Аналіз державних нормативних документів у галузі фізичної освіти свідчить, що мірилом останньої є не тільки і не стільки рівень отриманих знань, скільки компетентність у професійній діяльності, високий рівень культури, широкий науковий світогляд, особистісна зрілість. Невипадково В. Сухомлинський підкреслював, що педагог, як вихователь, починається з формування світогляду. Адже світогляд – це ядро особистості, дороговказ у житті кожної людини, надійний інструмент, за допомогою якого вона

визначає основні пріоритети, цінності, критерії та напрямки своєї діяльності. Розв'язання цього завдання є нелегкою справою, оскільки залежить від багатьох чинників як внутрішніх, що притаманні навчально-виховному процесу ВНЗ (психолого-педагогічних, дидактичних, організаційних, матеріально-технічних, управлінських), так і зовнішніх. Кризовий стан у сучасному суспільстві створює сприятливі умови для появи різних екстрасенсів, провидців, астрологів, телепатів та інших неординарних осіб. На сторінки журналів і газет, на радіо і телебачення, в мережу Інтернет хлинули широким потоком статті й повідомлення відповідного спрямування. На жаль, пропаганда і поширення містики, окультизму, парапсихології знаходить своє підґрунтя в суспільстві і цим віддаляє людей від культури і цивілізації. А це шкідливо ще й тому, що лженаукове знання породжує інші псевдонаукові знання, уявлення, світосприймання. Останнє має виняткове значення у професійній підготовці майбутніх учителів фізики, оскільки саме вони виступатимуть носіями та популяризаторами культури, ідеології науково-технічного прогресу, тлумачами й коментаторами сучасних уявлень про фізичну картину світу (ФКС).

Виховувати цілісну особистість учня, формувати його науковий світогляд і відповідний стиль мислення засобами фізики як однієї з фундаментальних природничих дисциплін може лише той учитель, що має високий рівень професійної компетентності та світоглядної культури. Як свідчать результати нашого опитування першокурсників-фізиків, присвячених питанням релігії й світогляду, у телекінез і телепатію вірили 36 % респондентів, в існування інопланетян – 45 %, у снобачення – 54 %. Аналогічний вигляд мають рівні вірувань в долю, прикмети, гадання і чаклунство, у “вищі сни” та інші дива сьогодення. Подібні показники світосприймання мають і студенти інших природничих спеціальностей ВНЗ. Опитування студентів-фізиків випускних курсів під час державних екзаменів показало, що зазначені вище показники за період навчання зменшуються приблизно вдвічі. Останнє обумовлює складність і неоднозначність процесу формування світоглядної культури майбутніх учителів фізики, визначення цього завдання в системі їх фундаментальної та професійної підготовки як одного з пріоритетних.

		3) об'єктивний характер і взаємозв'язок динамічних і статистичних закономірностей; 4) причинна зумовленість фізичних явищ і процесів; множинність форм детермінізму (лапласівський і квантово-механічний).
3.	Рух як спосіб існування матерії	1) незнищенність руху матерії; 2) універсальність, взаємозв'язок та взаємоперетворення різних форм руху матерії.
4.	Простір і час – форми існування матерії	1) взаємозв'язок, відносність та залежність від руху матерії; 2) універсальність просторово-часового опису фізичних явищ; 3) інваріантність просторово-часового інтервалу і законів фізики.
5.	Взаємодія – як загальний абсолютний атрибут матерії, джерело всіх форм руху та розвитку об'єктів	1) матеріальні об'єкти пізнавані тільки завдяки їх взаємодії/пізнання законів природи є по суті пізнання взаємодій/; 2) універсальність фундаментальних фізичних взаємодій (гравітаційного, електромагнітного, сильного, слабого); 3) взаємодія пов'язана з переносом матерії, руху та інформації; 4) взаємодія є близькодією та носить польовий обмінний характер; 5) взаємодія відображає взаємний зв'язок і взаємозумовленість явищ природи, їх причинно-наслідкову залежність.
6.	Первинність матерії по відношенню до свідомості, об'єктивний характер та відносність пізнання	1) наукове обґрунтування існування природи до виникнення людини; 2) дослідне відтворення фізичних явищ і процесів; експериментальне підтвердження фізичної теорії – критерій її істинності; 3) пояснення природних явищ; передбачення та відкриття нових явищ і законів; справедливість принципу відповідності у фізиці; 4) діалектичний взаємозв'язок теорії й практики; широке практичне використання фізичних законів і теорій у науці, техніці, побуті.
7.	Несотворюваність і незнищуваність матерії, невичерпність її пізнання	1) інваріантність (фундаментальних фізичних величин, законів фізики); 2) нескінченність матеріального світу; 3) безперервний процес еволюції матерії на всіх структурних рівнях та Всесвіту в цілому.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження.

Сучасний учитель фізики повинен бути не тільки професіоналом у своїй галузі, але й, насамперед, лідером, здатним формувати науковий світогляд і відповідний стиль мислення своїх учнів. Необхідні для виконання цієї функції життєві орієнтири й установки залежать від його загальнокультурного рівня, які формуються в процесі професійної освіти й виховання. Показниками якості підготовки майбутнього вчителя фізики завжди вважався науковий світогляд, світоглядна культура, обізнаність у питаннях, що стосуються загальноприйнятої фізичної картини світу, критичне ставлення до окультизму та інших ненаукових форм пізнання. Аналіз літературних джерел у контексті нашого дослідження дозволив уточнити сутність поняття “світоглядна культура” майбутнього вчителя фізики, виявити характерні особливості та методичні підходи до її формування. Перспективи подальших

пошуків у напрямку дослідження ми вбачаємо у розробці критеріїв і показників рівня сформованості основних компонентів наукового світогляду майбутніх учителів фізики як невід’ємної складової їх фундаментальної та професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Бургун І. В. Формування наукового світогляду учнів основної школи у навчанні фізики : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “теорія та методика навчання фізика” / Ірина Василівна Бургун. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 22 с.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.

3. Гончаренко С. У. Формування наукового світогляду учнів під час вивчення фізики : посіб. для вчителя / С. У. Гончаренко. – К. : Рад. шк., 1990. – 208 с.

4. Ольхова Н. В. Формування світоглядної культури студентів у навчально-виховному середовищі університету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія і методика виховання” / Наталія Володимирівна Ольхова. – Умань : УДПУ імені П. Тичини, 2013. – 23 с.

5. Савченко В. Ф. Методика навчання фізики у старшій школі : навч. посібник / [В. Ф. Савченко, М. П. Бойко, М. М. Дідович та ін.]. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2011. – 294 с.

6. Сиротюк В. Д. Методика перевірки сформованості наукового світогляду учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В. Д. Сиротюк // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 4. – Ч.1. – С.231 – 235.

7. Хайрулліна Ю. О. Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз : монографія / Ю. О. Хайрулліна. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 235 с.

8. Шинкарук В. І. Категоріальна структура наукового світогляду / В. І. Шинкарук // Філософська думка. – 1980. – № 2. – С. 16-25.

Shkola O.V. World outlook culture of future teachers of physics as a